

Łuków

2

POPIS PUBLICZNY

UCZNIÓW

Szkoły Wojewodzkiéy Łukowskiéy

XIĘŻY PIIARÓW

Odbywać się będzie dnia 26. 27. i 28. Lipca z rana
od godziny $8\frac{1}{2}$ do 12.

Na Który Zaprasza

PRZEŚWIETNĄ PUBLICZNOŚĆ

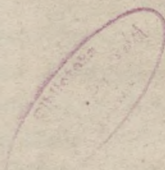
Imieniem Nauczycieli i Uczniów

X. Jan Nepomucen Trzaska Rektor.

13-4

w ŁUKOWIE 1819 Roku.

WSTĘP.

W dwóch pierwszych latach iak zaprowadzona została Szkoła Wojewódzka w Łukowie; nie opuściłem w Programatach moich wyłożyć, czemby się Obywatele Ziemi Łukowskiéy nieprzykładali od Roku 1695. Już to do wprowadzenia Zgromadzenia Piiarskiego, iuż to dla ustalenia dla swych potomkow Nauk w Szkołach; iuż zaopatrzenia tegoż Zgromadzenia licznemi funduszami. Wprzódy tylko szczególnych Dobrodziejów liczyłem, iako naymaiętniéyszych Przyiacioł Nauk. Za tych przykładem blisko kilkuset poszło, którzy lubo w mnieyszych zasiłkach wspierali Kollegiium i fundusz Edukacyiny pomnażali: słowém od roku 1695. aż do roku 1772. nie ustawali w swiadczeniu pomocy dla Szkoły, i utrzymaniu Zgromadzenia Piiarskiego w swéy Ziemi. Odtąd wiadome w całym kraju klęski, szczególniéy liczyć możemy. Już Obywatel nie będąc pewnym swéy własności, szanuiąc całość osoby, unikał ogromnych niebespieczeństw. Wtenczas zapomniał o tych dobrodziéystwach które go prawdziwie naypiękniéyszą cechą chwały, i uczucia Narodowego zdobiły.— Ta to koley nieszczęścia trwała do roku 1815. Zabłysnął pokóy, który nam nadał naylepszy z Monarchów. Tu dopiero zabespieczone swobody mieszkańca; tu chęć w duchu prawdziwéy narodowości zaczyna wspierać Zgromadzenie Piiarskie nie funduszami maiątku, gdyż w mieysce ich niedostatku Wysoka Kommissya Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego zasila. Wspieraią funduszami Nauki, bo pierwszy JW: Jozef Cieszkowski z Suchy, rownie pamiętną iak i chlubną zostawił pamięć dla Szkoły Łukowskiéy ofiaruiąc teyże machinę Elektryczną, prawie uzupełnioną iey Rekwizytami. O boday, początkowego wychowania młodzież w Szkole, tyle była pamiętną i czułą za odebraną Naukę, ile znany z nauki Mąż, który niezapomniał o mieyscu gdzie pierwiastki nauk odebrał,

gdzie zebrawszy, przy naylepszym guście i rządzie Machiny i Xiążki dążące do Oświecenia Młodzieży, nie mogł ich lepiéy poświęcić iako mieyscu, w którym z iego Ofiary nieśmiertelna w potomności powinna pozostać pamięć.— Ten tak święty przykład i wzór naypiękniéyszego daru dla Szkoły wiele podobnych Ofiar wzbudzić nadal potrafi.— Alić nie długo potém wszedł w ślady W. Felix Gumowski, bo zebrawszy ze składu swego kilkanaście xiążek użytecznych, dla Szkoły Łukowskiéy ofiarował.— Dar iego szczególniéy z dzieła *Opus in folio Plinii Secundi* pamiętnym zostanie.— Te to wszystkie pobudki ofiar wznieciła w Obywatelach Ziemi Łukowskiéy, Wysoka Kommissya Wyznań Religiynych i Oświécenia Publicznego daniem zasiłku, na wystawienie murowanéy szkoły, którą w roku przeszłym uyrzeli dachem okrytą, a w tym, wyporządzoną wewnątrz i zewnątrz tyle, ile dane wsparcie Wysokiéy Kommissyi dozwoli. Dzieło to zawsze bydź pamiętnym powinno dla Ziemi Łukowskiéy: gdyż wszystkie ich wprzódy ofiary łożone, dla zabespieczenia mieysca naukowego w swéy stolicy, niknęły naywięcéy od pożaru ognia. Dziś gdy widzą że Wysoka Kommissya Oświecenia daie wsparcie na wystawienie domu Szkolnego, w téy okolicy, którego podobne zniszczenie tak prędko napotkać niepotrafi, czuią to dobrodzieystwo aż nadto Obywatele, usiłowaliby przeto z chęcią przyłożyć się do iego upięknienia, gdyby czasy krytyczne nie nadwyręzyły ich maiątków. Wmieysce czego czynią nie równie pięknieyszą dla siebie chwałę, gdy zaczynaią nieoszczędzać iuż tak pieknych Ofiar, iakich mieyscowa młodzież do swego oświécenia potrzebuie.— Smiało więc nadal mówić mogę, że gdy szczęśliwy a długi pokóy, dozwoli im zrachować a przynaymniéy przez czasy woienne rozproszony maiątek ustalić; wrócą się wszyscy chętnie do wzorów swych naddziadów, a zwłaszcza gdy Opiekunczy Rząd ich usiłowań uświetniać nie zaniedba.— Wykaz podobny ofiar dobroczynnych przez Obywateli Ziemi Łukowskiéy, dla utrzymania Szkoły w swéy Stolicy, wspierania Zgromadzenia Piiarskiego czynionych usiłowałem iuż wyiaśnić w trzech latach. W przyszłym roku zabiera mieysce rozprawa Naukowa, przy którey iednak, sądzę: że opuszczonym nie będzie naymnieyszy dar dążący do oświécenia mieyscowéy młodzieży.

Porządek, którym Popis publiczny odbywać się będzie.
Poniedziałek dnia 26. Lipca rano.

Klassa Isza. Składaiąca się z oddziałów dwóch. *A.* i *B.*

Nauka Religii i Moralność	od	godzi:	$8\frac{1}{2}$	do	$8\frac{3}{4}$
Język Niemiecki - -	od	—	$8\frac{3}{4}$	do	9. m. 5
Język Francuzkł - -	od	—	9. m. 5.	do	$9\frac{1}{2}$.
Język Łaciński - -	od	—	$9\frac{1}{2}$	do	9. m. 56.
Język Polski. - -	od	—	9. m. 56	do	10, m. 26.
Arytmetyka i Jeometrya	od	—	10. m. 26.	do	11, m. 8.
Historya Naturalna -	od	—	11. m. 8.	do	11, m. 24.
Jeografiia - - -	od	—	11. m. 24.	do	11, m. 40.
Historya Powszechna -	od	—	11. m. 40.	do	12.

Poniedziałek dnia 26. Lipca po południu.

Klassa II. i III,

Nauka Religii i Moralnośc	od	—	3.	do	3, m. 20
Język Francuzki - -	od	—	3. m. 20.	do	4. m. 10.
Język Łaciński - -	od	—	4. m. 10.	do	5. m. 10.
Historya Naturalna. -	od	—	5. m. 10.	do	5. m. 30.
Fizyka - - -	od	—	5. m. 30.	do	6. —

Wtorek dnia 27. Lipca rano. Klassa II. i III.

Język Niemiecki - -	od	—	$8\frac{1}{2}$.	do	9. minut 10.
Jeografiia - - -	od	—	9. m. 10.	do	$9\frac{1}{2}$.
Historya Powszechna i Polska	od	—	$9\frac{1}{2}$	do	10. m. 10.
Jeometrya i Arytmetyka.	od	—	10. m. 10.	do	11. m. 10.
Język Polski - -	od	—	11. mi: 10.	do	12. —

Wtorek dnia 27. Lipca po południu Klassa IV. V. i VI.

Nauka Religii - -	od	—	3.	do	3. m. 20.

Język Łaciński w raz z Mitologią i Starożytnościami Greckiemi i Rzymskiemi -	od	—	3. m. 20.	do	4. m. 40.
Język Grecki - -	od	—	4. m. 40.	do	5. —
Język Niemiecki - -	od	—	5.	do	5. m. 40.
Historya Naturalna -	od	—	5. m, 40.	do	6. —

Środa dnia 28. Lipca rano Klassa IV. V. VI.

Fizyka i Chemia - -	od	—	8½	do	9. —
Język Francuzki - -	od	—	9.	do	9. m. 40.
Histo: Powsze: Pols: i Konstytu:	od	—	9. m. 40.	do	10½.
Matematyka - -	od	—	10½.	do	11½.
Język Polski - -	od	—	11½.	do	12. mi: 30.

Daley nastąpi rozdawanie Nagród, czytanie pochwał i promocyy.—

PORZĄDEK NAUK DAWANYCH.

Język i Litteratura Polska.

Klassa Pierwsza Oddział A. i B. Przez cztery godziny na tydzień początkowo zatrudniał Uczniów Nauczyciel Jeżowski czytaniem stosownie do myśli i czucia w mowie zawartego. Z czego niektóre wyimki obiaśniane w treści opowiadali. Z Grammatyki narodowéy na tę Klassę przepisanéy wyłożył im ośm części mowy; a mowiąc o odmiennych, dał poznać formy przypadkowania i czasowania, — Potém okazał troistą składnią między wyrazami; dla ćwiczenia głosu i pamięci naznaczał niektóre bayki Krasickiego. Na zatrudnienia domowe przypadkowanie Jmion, Czasowanie słów posiłkowych i niektóre powieści pisali.—

Klassa II. Nauczyciel Winc: Hryniewicz wyłożył Uczniom część drugą Grammatyki Narodowéy. Prócz tego dla wprawienia ich

w czytanie stosowne do myśli i czucia, dla umocnienia pamięci i okazania pięknych wzorów Polszczyzny, czytywał z niemi, rozbierał różne wyiątki z Pisarzów Polskich i do nauczenia się, naznaczał. Prywatnie przerabiali bayki ułożone wierszém na prozę, pisali powieści i układali bilety i listy w łatwiéyszych materyach.—

Klassa III. Tenże przepisaną Grammatykę na tę Klassę zupełnie ukończył. Dla zastosowania iéy do Mowy ustnéy i pisanéy, oraz w celu obeznania nieco Uczniów z wzorami Litteratury, czytał z wyboru Poezyi części pierwszéy: Sielanki, Elegiie i inne wyiątki z Krasickiego— Naruszewicza— Kniaznina— Junga a gustownieysze na pamięć dla Deklamacyi naznaczał. Na prywatne roboty przekładali wiersze na prozę, tłomaczyli z Języka Łacinskiego, układali listy i Opisy.—

Klassa IV. Z Przypisów do Grammatyki Narodowéy na Klassę III. wyłożył naprzod Nauczyciel tenże Naukę o głośie pod różnemi względami uważanym.— O znaczeniu każdego wyrazu właściwém i przenośném.— Przyczyny, zasady, sposób i okoliczności przenośni: poczém mówił o Stylu w ogolności— o podziele iego i o Listach— czynił uwagi nad powierzchownym układem wierszy. Okazał róznicę mowy wolnéy od wiązanéy— początek, cel, zasadę i styl poezyi— dał poznać Uczniom przepisy Baiek, Powieści różnie uważanéy, Epigrammatów— Sielanki i Satyry. Wymienił przytym Pisarzów starożytnych, cudzoziemskich a szczególniéy oyczystych, sławnych z tych gatunków poezyi. Stosownie do podanych wyżéy prawideł czytał wzory z autorów Klassycznych i gustownieysze z nich wyimki na Deklamacye naznaczał. Prywatnie tłómaczyli niektóre opisy i listy z języka Łacinskiego; pisali listy własne w różnych materyach i prożby do Władz Krajowych. Maiący zaś ochotę do wierszy, probowali swych sił na różnych baieczkach.—

Klassa V. Po uczynieniu ogólnych uwag nad wymową i Poezyą, naznaczeniu tychże dwóch Sztuk prawdziwemi cechami, rozłożeniu ich na części istotne i przytoczeniu do nich przepisów nay-

stosownieyszych: wystawiono obraz wymowy historyczno krytyczny od zawiązania się R. Pospolitych Greckich do 18. wieku, obeymujący w sobie wiek dla niéy naypięknieyszy i nayświetniéyszy w Atenach, Rzymie i Francyi, przyczém starano się osobliwie o wydanie charakteru szczególnego wymowie Cycerona, Demosthenesa, Bossueta, Massyliona, JJ. Russo i Buffona pierwszych iéy swiateł. Mowiąc o upadku iey powszechnym nie przepominano zwrócić uwagi na głos wymowny Mowców Kościoła Chrześciańskiego, którzy iéy żywym, lubo zapomnianym zaiaśnieli blaskiém; mianowicie Augustyna, Bazylego, Grzegorza i Chryzostoma.—

Klassa VI. W niéy zaięto się historycznym rodzaiem wymowy, i w tym wyłożono cele głowne historyi i iey związek z właściwą wymową,—powinności historyka,—Odkrycie taynych sprężyn czynów i przyczyn zdarzeń.—Przymioty historyi— Malowanie charakterów, —Moralność, — Styl historyczny, — Gatunki historyi.

Daléy rozbierano rodzay filozoficzny, — oznaczono iego własności i podano w krótkości przyzwoite prawidła, —Nakoniec wystawiono wymowę właściwą i mowę samą pod ogólnym widokiem, i według istoty rzeczy, pierwszą rozdzieloną na cztery głowne gatunki— Naradzalną, — Chwalną, —Sądową i Kazalną; drugą podobnie podzieloną na Wstęp, — Opowiadanie,— Dowody i Domowienie. W celu dania prawdziwego wyobrażenia pomienionych części w obydwóch, rozbierano ie, i zastanawiano się nad duchem każdéy, a ztąd wyprowadzano wnioski tyczące się ich układu,— Co do ćwiczeń domowych w naznaczaniu wyiątków w obydwóch Klassach do uczenia się na pamięć, stosowano się zupełnie do Teoryi. Tym przedmiotem trudnił się X. J. *Strzałecki.*

LANGUE FRANÇAISE.

La I. Classe A. Cette Classe est divisée en deux Sections. Dans la premiére on a taché d'abord d' imprimer à l' esprit des Enfa-

Enfans les principes de la lecture française, par consequent: on leur a fait connoître la prononciation des Voyelles, des Consonnes, et des voyelles composées. Cela fait, on leur a fait lire les traits conformes à ce sujet: de même quelques Anecdotes, Idylles, dialogues contenus dans la Grammaire de M l'Abbé Kamiński qu'ils ont aussi traduits. De même ils ont appris à conjuguer les Verbes auxiliaires, à décliner l'article et beaucoup de mots.

La 2 Section B. On s' efforçoit d' imprimer encore plus á l'sprit des enfans, et avec quelques additions particuliéres, ce qu' on n'a traité dans la premiére Section. D'ailleurs on leurs à fait traduire plusieures Anecdotes du Polonois en François mot à mot, qu'ils ont appris à declamer. Jls ont lu plusieurs traits du (Wypisy mnieysze). Appris à decliner l'article; ils ont appris la priére, la bénédiction de table etc. Cet Objet fut traité par *Pogonowski.*

La II. Classe. Les Eléves de cette Classe I° Ont lu et traduit plusieurs Morceaux du livre (Wypisy mnieysze) 2° Jls ont appris á decliner l'article dans les deux acceptions dont il est susceptible: de même l'usage des prépositions, *De* et *á* par rapport aux cas. 3*tio* Ils on écrit et appris les 4*re* Conjugaisons regulieres; celles des verbes pronominaux et du verbe passif en 4*re* sens de modification. 5° On leur donna un petit apperçu sur la Grammaire inferieure. Pour declamer, ils ont appris quelques fables et quelques petits dialogues, qu'ils ont mis par écrit.

La III. Classe. Les Èléves de cette Classe ont parcouru toutes les Conjugaisons irregulières en les écrivant et les repétant selon 4*re* sens de modification; on y joignit la connoissance de l'emploi et dela correspondence des tems; aussi, bien que les autr s particularités de la Grammaire. 2*do* Ils ont lu et traduit plusieurs trait du livre (Wypisy mnieysze). Pour déclamer, ils on appris quelques fables de Florian; qu' ils transcrivoient et mettoient en prose, pour les occupations domestiques.

La IV. Classe. Cette Classe a lu et traduit plusieurs morceaux interessants du livre, (Wypisy większe) Elle traduisit du Polonois en François, pour les occupations domestiques, quelques passages du livre Elementaire de Mr Wolski, qu'elle mit en propre. On lui donna la connoissance des Proverbes Fran: de l'emploi des tems, du participe variable en invariable, de l'Orthographe etc. Pour déclamer; elle a appris quelques traits interessants des Auteurs François.

La V. Classe. Celle-ci a traduit de la Litterature de Sieffert plusieurs morceaux du Style historyque pour la prose; et pour la Poësie; elle a traduit des Odes, Elégies, une Epitre au peuple, quelques Satires. On lui donna aussi une petite notion sur la versification Françoise. Pour les exercices domestiques, elle a traduit du polonois en fran: du livre Element: de Mr Wolski quelques passages depuis l'endroit (Powieści) et pour déclamer elle a appris l'Epitre au peuple et autres.

La VI. Classe. Cette Classe a traduit et analisé de la même Litterature de Sieffert. L'Oraison funébre de la Duchesse d'Orléans par Bossuet; celle du Comte de Turenne par Flechier et autres; Pour la Poësie, elle a traduit les 4re Chants de Boileau sur l'art Poëtique, sur l'existence de Dieu par Racine; les 4re. Saisons de Saint Lambert et de Pierre Bernis; sur les Jardins par Lille. Cette Classe a éprouvé encore ses forces à faire quelques dissertations sur les sujets qu' elle s'est choisis elle même: Du Polonis en François, elle a traduit du livre nommé ci dessus depuis l'endroit (Wynalazki ludzkie) Elle fit aussi un petit récueil des Epoques principales de la Litterature Fran: Pour declamer elle apprit quelques traits des Auteurs Français — *Les 5 Classes, nommées ci dessus, ont traité cet Objet sous la conduite du précepteur B. Toczyski.*—

DEUTSCHE SPRACHE.

Erste Klasse. Jn dieser Klasse lehrte der Lehrer F: Bayer die Regeln von der ausprache, und das Lesen— Man uebersetze,

den Fischers Lesebuch I^{n} Theil. Mehrere davon Stücke, wie auch etliche moralische Erzählungen und Gespräche aus der Sprachlehre des Kamiński sind auswendig gelernet; und abgeschrieben. Die Abânderung des bestimten und unbestimten Geschlechts: der Haupt und der drei Hülff Zeitwörter— Werden— Seyn und Haben machte man ihnen auch bekannt.—

Zweite Klaste. Jn dieser Klasse wurde von dem Lehrer *Johan Ochmann* die Abänderung der regelmä-sigen Für,— Bei— uud Hauptwörter, als zusammengesetzten, unpersoenlichen und zurückkehrenden-Zeitwörter erklärt. Aus dem ersten Theile der Sulzerischen Bruchstüke wurde viel ins Polnische ubersetzt, und grammatisch analisirt, auswendig gelernet, und declamirt. Zur Uebung in der Ortographie wurde viel ins Reine abgeschrieben —

Dritte Klasse. Stellte der Lehrer dieser Klasse alle zu den Zeitwörtern gehörige Regeln vor— Du Zweite Abtheilung aus dem Sulcerischen Buche wurde ganz gelesen, übersetzt, analisirt, gelernt und deklamirt.—

Vierte Klasse. Jn dieser Klasse wurden den Schülern alle Syntaktische Sätze im übersetzen gezeugt.— Aus dem ersten Theile der Poëlitzischen Bruchstücke wurden etliche Stellen gelesen und auswendig gelernt— Zur Uebung dienten Jhnen Briefe, die sie aus polnischen ins deutsche, und gegenseitig selbst verfertigten.

Fünfte Klasse. Der oben genannte Lehrer hat seinen Schülern zum lesen *den Philosoph für die Welt*, den zweiten Theil *der Poëlitzschen Bruchstücke*— Samlungen von Geschichten oder die *Grille von Kotzebue*— vorgestellt. Etliche Briefe und Erdichtungen sind Jhnen zur Uebung aufgegeben; sie sind auch in der Mithologie unterrichtet worden.

Sechste Klasse. Man hat den Schülern verschiedene Bittschriften, Briefe, Beschreibungen, etc zu verarbeiten aufgegeben. Sie lasen untern andern die heilige Schrift in der deutschen Sprache—

LINGUA LATINA.

Classis Prima. A. Pueros hujus Classis exercuit *Jeżowski:* Primum exposuit illis differentiam linguae latinae a patrio sermone; nec

non modum recte legendi,— Dein elucidavit Partes orationis atque Declinationes cum Conjugationibus; ex libro *Tirocinium linguæ latinæ:* fabulas in patrium sermonem traduxit. Quarum nonnullas intellectu faciliores memoria retinuere. Exercitii privati causa substantiva cum adjectivis scripsere.—

Classis I. B. Jdem praeceptor monstravit primum pueris modum recte legendi: dein repetitis Declinationibus Conjugationibusque regularibus, accessit ad pronomina, Quo in studio indicabat eis differentiam inter Declinationes Coujugationesve polonicas et latinas.— Ex libro cui titulus: *Tirocinium linguae latinae*, prima et secunda parte omnes fabulas ex latina lingua transtulere: ex queis nonnullas memoria complexi sunt. Domestici vero exercitii causa primo semestri nominibus cum adjectivis; altero vero Conjugationibus tum Adiectivis per Gradus inflectendis occupati fuere.— Jtem ex sermone patrio in latinum breviores dicendi modos traduxerunt.—

Classis Secunda, Omnia Grammatices partis secundae capita explanata sunt. Plurima excerpta ex *Tirocinii linguae latinae* parte posteriori interpretabantur. Praeterea breves sententias ex idiomate vernaculo latine reddebant.—

Classis Tertia. Repetitis capitibus Grammatices pro Classe inferiori, exponebatur Discipulis constructio minor.— Ex priori vero parte *Selectorum* explicata sunt iis capita, ex Aurelio Victore — Eutropio— Cornelio Nepote,— Curtio et Phaedro. Privati vero exercitii causa vertebant e polonico in latinum sermonem nonnulla fragmenta.—

Classis Quarta. Repetito verborum, aliarumque orationis partium regimine, pleraque grammatices praecepta ad puritatem, et elegantiam latini sermonis tum ad prosodiam, variasque lyricorum versuum species pertinentia, audiverunt— Jn libro autem *Selectorum parte posteriori;* ex Sallustio— ex Cornelio Tacito— ex Livio— Ovidio.— Virgilio— et Horatio fragmenta explanaverunt,— nonnulla declamaverunt— Narrationi insuper Mythologiae attenderunt, plerasque fabulosas narratiunculas e patrio sermone latine reddiderunt.—

Classis Qvinta, Juvenes hujus classis explanata sibi habuerunt: *Ciceronis* orationem pro Marcello.— epistolas ejusdem non paucas ad familiares— et quaedam capita de amicitia.— *Coesaris commentariorum* de bello Gallico— *Sallustii* bellum Jugurthinum.— *Virgilii* Ecclogas quinque, et Georgicorum librum ultimum.— *Ovidii* Metamorphosium fabulas selectiores— *D. Junii Juvenalis* Satyram primam, et octavam— *Horatii* satyras duas— Scribendis praeterea exercitiis occupati fuerunt.— Antiquitates romanorum latino narratas sermone, cognoverunt.—

Classis Sexta. Alumni interpretati sunt ex Authoribus cassicis; Ciceronem— Livium— Tacitum— Virgilii Aeneidos libros tres— Actii Plauti comoediam Captivorum, et Menoechmii — Pub: Terentii Andriam et alteram Heautontimorumenos.— Horatii odarum librum primum; Ex eodem etiam Authore praecepta quaedam de arte Poëtica— Ex operibus Lyricis St: Konarski odas plerasque.— Notitiam praeterea Antiquitatum Graecarum traditam sibi habuerunt.— Praeterea Panegyricus Plinii— et Cicêro de Officiis explicabatur.—

LINGUA GRAECA.

Classis Quarta. Accuratae in lingua graeca lectioni methodo Erasmiana hujusce Classis disciputi imprimis assuefiebant, deinde formas nominum verborumque regularium memoriae imprimebant. Cum in utroque jam satis profecissent explicata sunt eis cum analysi nonnulla fragmenta in eadem lingua et memoriae mandata.—

Classis Quinta. Repetitis rudimentis linguae graecae explanabat Praeceptor alumnis quasdam ex Jacobeis fabulas Aesopicas, narratiunculas, Jdyllasque quas memoria retinuerunt.—

Classis Sexta. Magister hujusce linguae R. Hankowski exposuit inprimis Grammaticam latino—graecam dein interpretatus est ex Jacobeo versum secundum; ex Aeschylo vero et Sophocle quaedam fragmenta lyrica quae memoria retinuerunt.—

NAUKA RELIGII y OBYCZAIÓW.

Klassa Pierwsza. Nauka Religii wraz z Moralną dawana była w Klassie pierwszéy w dwóch oddziałach po godzin 3. w naste-

puiących zaś pięciu wyższych po godzin dwie, na tydzień rachuiąc w to i Niedziele podług Xiążek w planie przepisanych.—

JEOGRAFIIA.

Klassa I. A. Nauczyciel Jeżowski dawszy poznać Uczniom co iest Jeografiia, iak poznać na Mappie, gdzie Wschód, zachód, Południe, Północ, przystąpił potém do wyłożenia im co iest Ląd— Wyspa— Morze i t. d. Podzieliwszy ziemię na pięć części, przystąpił naprzód do Europy, okazał iéy granice— Morza ią oblewaiące a w niéy góry— ieziora i t. d. znacznieysze wykazał.— Podzielił ią potém na Cesarstwa – Królestwa i t. d.— Wymieniaiąc, każdego, Miasta stołeczne, i ich względne położenie. Dał także poznać granice i podział ogólny Azyi— Afryki— i Australii— Nakoniec opisał kształt kuli ziemskiéy— różność klimatów— pór roku i t. d.

Klassa I. B. Nauczyciel F. Bayer dawszy Uczniom poznać znaczenie wyrazu Jeografia, przystąpił do Podziału onéy i wytłómaczył, co iest Jeografia Astronomiczna, Fizyczna i Polityczna, iak się dzieli powierzchnia kuli ziemskiéy? Co iest ląd? Co iest wyspa. Półwysep? międzymorze— przylądek— Ocean— morze— Archipelag? i t. d. Po tych poprzedniczych wiadomościach przystąpił do opisania Europy— wykazuiąc iéy granice— góry,— rzeki,— Jeziora,— podział państw i ich opisanie poczynaiąc od Królestwa Polskiego: tychże Państw granice, podział, miasta stołeczne i niektóre znacznieysze z dołożeniem wiadomości innych części ziemi— Nakoniec opisał figurrę ziemi, koła znayduiące się na niéy, iéy obroty, różność klimatów, szerokość i długość Jeograficzną.—

Klassa II. Po krótkiém powtórzeniu z Uczniami, co było w Klasie poprzedzaiącéy dano poznać fizyczny Opis Królestwa Polskiego przez X. Politowskiego wydany. Przystąpiono potem do krajów tak w Europie, iako i w innych częściach świata.—

Klassa III. W téy Klasie przedmiot ten stosownie podług Planu był dawany.—

KONSTYTUCYA.

Klassa. VI. Przy rozbiorze Konstytucyi Kraiu naszego czytano Dekreta Władzy Naywyższéy, rozwinięcie Konstytucyi w niektorych Artykułach obeymuiące, z Dziennika Praw.—

HISTORYA POWSZECHNA.

Klassa I. A. i B. Okazawszy Uczniom znaczenie i potrzebę wiadomości Historyi Powszechnéy, oraz wyrazów Okres, Epoki, Era— Podzielono na okresy i opowiadano w nich znacznieysze wypadki.— Z dzieiów zaś Oyczystych dano krótką wiadomość o Panuiących od początku Narodu, aż do Jana Sobieskiego.

Klassa II. Trzymaiąc się dzieła Elementarnego, opowiadano Uczniom dzieie od stworzenia świata aż do podziału państwa Rzymskiego na Wschodnie i Zachodnie przez Teodozyusza W. obiaśniaiąc wszystko obszerniéy dla dokładnéy wiadomości.

Klassa III. Wyłożono podobnym sposobem, iak wyżéy, Dzieie średnich czasów i nowożytnych.

Klassa IV. Kurs drugi historyi powszechnéy polityczéy, z Uczniami przebieżono—używaiąc szczególniéy dzieł Millota, i Müllera tak na trzy Klassy wyższe rozdzielono, że: W téy Klasie traktowano o Dzieiach od zawiązania się pierwiastkowego Państwa, aż do opanowania w Rzymie Władzy naywyższéy przez Oktawiana.

Klassa V. Od uiarzmienia Rzeczypospolitéy Rzymskiéy, do odkrycia nowego świata.

Klassa VI. Od wynalezienia nowego świata, aż do teraźnieyszego stanu Europeyskich Narodów.—Tém przedmiotem trudnił się X. J. *Strzałecki.*

HISTORYA POLSKA.

Klassa II. Przebiegł Nauczyciel *Hryniewicz* Historyą Narodową od iéy początku, do wygaśnienia familii Piasta w linii

żeńskiéy. Przyczém nauczyli się Uczniowie dwa pierwsze spiewy Historyczne J. U. Niemcewicza.

Klassa III. Tenże Nauczyciel od Władysława Jagiellona włącznie aż do naszych czasów — dzieie wyłożył.

Klassa IV. i V. W Historyi Polskiey zastosowano się zupełnie do planu.

HISTORYA NATURALNA.

Klassa I. A. i B. Stosownie do Planu podług dziełka P. Kuberskiego dano Uczniom poznać podział ogólny Historyi naturalnéy z opisem rzeczy nayciekawszych, i naywięcéy Uczniów zaiąć mogących, iako to: Dział zwierząt — roślin i rzeczy kopalnych.

Klassa II. W niéy dawana była gromada zwierząt ssących, podzielona na rzędy rodzaie, gatunki, podług Kluka.

Klassa III. Wykaz podobieństwa i różnicy trzech gromad, to iest Ptastwa, Płazów i Ryb, tak co do wewnętrznego iak i zewnętznego składu między sobą i innemi gromadami tegoż królestwa. Cechy rodzaiów, opisy gatunków i odmian tych zwierząt kraiowych i zagranicznych.

Klassa IV. Wyłożył Nauczyciel Gromadę Owadu i Robaków.

BOTANIKA.

Klassa V. Terminologiią, to ieſt poznanie wyrazów w téy nauce używanych, a służących do poznania budowli, roślin, korzenia, pnia, gałęzi i t. d. i części iawno-płciowych, iako istotne cechy układowe naprzód wskazano, potém przystąpiono do poznania układu Linneusza.

MINERALOGIIA.

Klassa VI. Wyłożona była różnica rzeczy kopalnych od dwóch poprzednich króleſtw. Układ Wernera iako sposób ułatwiaiący poznanie tychże rzeczy kopalnych, a szczególniéy oryktognozyia i geognozyia. Opisy z wyrażeniem skutków chemicznych

cznych Gromad, Rodzaiów i Gatunków. — Wykładaniem tego przedmiotu trudnił się X. *Hankowski*; wprawiaiąc Uczniów w praktyczne poznanie wskazanych przez układ rzeczy kopalnych, a za wymienieniem ich, umieszczenie onychże w téy Gromadzie i rodzaiu, do którego wspomnione cechy prowadziły, dla uznania ich pożytku, lub szkodliwości.

FIZYKA.

Klassa II. Rozwiązano cel i zamiar Fizyki, różnicę téy nauki między chemiią i historyą naturalną. — Ogolne i powszechne własności ciał i troiaki ich ſtan.— Wykład wyrazów w téy nauce używanych i opisy niektórych narzędzi mechanicznych.

Klassa III. Wykładane były własności cieplika, różny stan iego, — sposoby wymierzania go termometrem i innemi narzędziami. — Wyobrażenia materyi zimna i iéy skutków. — Własności materyi Elektryczney. — Sposób Elektryzowania ciał. Różnych Ciał stan elektryczny. Skład machin, do poznania materyi téy służących. — O wpływie materyi elektryczney na ciała rozsiane na okręgu ziemskim. — Sposoby Stawiania Konduktorów i ratowania ludzi piorunem zabitych. — Własności materyi magnetyczney. — Elektryczność galwaniczna. — Nadto troiaki stan wody. — Ziawiska wodne w parokręgu — skład dészczomiarów, wilgocio-miarów i sposoby ich robienia.

Klassa IV. Własności ſizyczne powietrza. — Własności rzeczy w stanie spoczynku i przyczynie utrzymania się w naczyniach spółkuiących. — Skład i użycie machin wodnych. — Rozmaite Barometra, ich użycie i sposoby robienia. — Machiny wietrzne i Parowe. — Teorya biegu i machin poiedynczych i złożonych.

Klassa V. Wlasności ſizyczne kwasów w stanie gazu i samychże gazów z rozbioru powietrza i wody powstaiących. — Teorya palenia się ciał — oddychania i ciepła zwierząt. — Wegetacyi i ſermentacyi. — Rozbiór powietrza Atmosferycznego

i wody, gazu, kwasorodnego, saletrorodnego wodorodnego i iego gatunków. Ogólne wiadomości formowania się kwasów i tychże własności.

Hidrostatyka. Ciśnienie cieczy na wszyſtkie strony. Stosunek ciśnień, den i wysokości. Ciężkość gatunkowa ciała sposoby iéy dochodzenia i narzędzia do tego służące.

Hidraulika. Stosunek ilości wody wypłynionéy do wysokości naczynia, otworu i czasu płynienia. —Skład i sposób, robienia machin hidraulicznych.

Astronomiia. O ziemi — sposobach poznawania i oznaczania różnych mieysc na iéy powierzchni. — Stosownie do ciał nadpowietrznych.— O biegu dziennym, rocznym — przyczynach tego biegu i skutkach z niego wypadaiących. — O xiężycu iako gwiazdzie ziemskiéy i skutkach iéy na ziemię wywartych.

Klassa VI. Poprzednicze wiadomości obiaśniaiące cel i zamiar chemii, sposoby iéy działania. Różność rozbioru, Powinowactwa, skupienia, i składów. Nakoniec podzieliwszy różne rzeczy przyrodzone na cztery działy, przeszedł z nich dwa obięte pod tém wyrazem Meteorologiią i Mineralogiią, — z *Fizyki.* Optyka, —Katoptryka—Dioptryka. Skład narzędzi Astronomicznych i sposoby układania tychże. Przedmiotem tym trudnił się X. H. *Hankowski.*

Gmomonika. Kreślenie kompasów różnych na każdém mieyscu ziemi.

MATEMATYKA.

Klassa I. A. i B. Zaczęto od czytania i pisania znaków liczbowych, poczém wprawiano ich w cztery arytmetyczne działania liczb iednogatunkowych i różnogatunkowych. Miary, wagi i pieniądze kraiowe opowiedziano.

Klassa II. Ułomki zwyczayne i dziesiętne. — Wykład miar dziesiętnych—zamiana zwyczaynych na dziesiętne i wzaiemnie — Reguła trzech prosta i odwrotna. —Reguła procen-

tu. — W Klassach wspomnionych ten przedmiot był dawany przez Nauczyciela *Hryniewicza*.

ALGIEBRA.

Klassa III. Rozbierano cztery działania z ilościami, daléy zagadnienia z iedną niewiadomą robiono, z wyobrażeń o ogólności wyprowadzaiąc wnioski o szczególności.

Klassa IV. Uczniom téy Klassy przypomniawszy zasady istotne arytmetyki, wyłożył im Nauczyciel obszerniéy cztery działania na znakach ogólnych — sposoby rozwiązywania zagadnień stopnia piérwszego z jedną i kilkoma ilościami niewiadomemi — proporcye arytmetyczne i jeometryczne — podnoszenie ilości do kwadratu, i wyciąganie pierwiastku kwadratowego — nakoniec okazał użycie logarytmów.

Klassa V. Powtórzono wiadomości w matematycznym względzie do Klassy 3ciéy i 4téy należące, a potém Teoryą równań ilorazowych i różnicowych, iako też drugiego stopnia okazano.

Klassa VI. Przypomniawszy Algebrę w Klassie 3, 4 i 5 dawaną, wyłożono sposób dzielenia ilości wielorakich, i dochodzenia wspólnego dzielnika dwoch ilości. — Wyciąganie pierwiastków potęgi drugiéy i wyższych. — Podnoszenie do różnych potęg ilości wielorakich i kombinacyynych — tu przyłączono inny sposób równania *dwumiaru Newtona*, czy to wykładnik potęgi iest całkowity, czy ułomkowy, czy odiemny — przydatek do postępów, w pierwszym z nich gatunku — wyprowadzono wzory, za pomocą których liczy się ilość kul ułożonych w ostrogran w składach Artylleryczných i przydatek do logarytmów, czyli sposób wynalezienia w równaniu $10^x = y$, ilości y kiedy iest A. wiadoma, dla wyznaczenia X. Obszerniéy Teoryą równania stopnia pierwszego i drugiego, a w niéy zagadnienia o Gońcach — o Dzieleniu liczby na dwie części, którychby kwadraty były względem siebie w stosunku danym — i wzory ogólne na rozwiązywanie zagadnień stopnia pierwszego z ja-

kąkolwiek liczbą niewiadomą. — Nakoniec Równania z dwóch złożone wyrazów i stopnia wyższego, które mogą bydź rozwiązane na wzór stopnia drugiego.

JEOMETRYA.

Klassa I. A i B. Okazawszy Uczniom rozciągłość ciała w troiakim względzie uważaną, zastanawiano Uczniow uwagę nad własnością liniy — koła — kątów — tróykątów — nad tworzeniem się wielokątów — własnością ich powierzchni — nad sześcianami — równoległościanami i ich obiętością.

Klassa II. Z dzieła Elementarnego Nauczyciel ukończył cztery pierwsze rozdziały na tę Klassę przeznaczone.

Klassa III. Powtórzywszy Nauczyciel Jeometryą w klassach niższych dawaną, wyłożył daléy Uczniom rozdziały następuiące: o liniiach prostych i o kole — o powierzchni wielokątów — o podobieństwie tróykątów z proporcyonalności ich boków — nakoniec okazał im początki Jeometryi praktycznéy.

Klassa IV. Stosownie do planu ukończono Jeometryą na tę klassę przeznaczoną, i Trygonometryą prostokreślną. — Dla przystósowania zaś téy nauki do użycia praktycznego, wymierzono z uczniami za pomocą stolika wieś *Poważe* z przyległościami — nareście podano im sposób użycia kątomiaru w różnych przypadkah.

Klassa V. Klassie téy wyłożono Planimetryą i Solidometryą podług *Lacroix.*

Klassa VI. W dwóch godzinach na tydzień powtórzono z Uczniami całą Matematykę niższą — Solidometryą — Trygonometryą prostokreślną i kulistą.

KALLIGRAFIA.

Klassa I A. i B. II. i III. W każdéy Nauczyciel *Każ: Kocki* daiąc Kalligrafiią Polską, a potém Niemiecką, ſtarał się, aby zachowali prawidła pisma i ukształcenie charakteru czytelnego i pięknego; do czego podawano im wzory naynowsze.

„ Wszyſtkie tu wyszczególnione Nauki w godzinach prze-
„ pisanych dawane były.